

SELAHADDİN ÜNİVERSİTESİ/ERBİL

DİLLER FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ BÖLÜMÜ

ESKİ TÜRK EDEBİYATI

NESİR (DÜZYAZI)

2023-2024

DÖRDÜNCÜ SINIF – İKİNCİ DÖNEM

DR. ERSAN HAŞİM MAHMUT ALSAKİ

ESKİ TÜRK EDEBİYATI NESİR (DÜZYAZI)

NESİR

Arapça bir kelime olan nesir, نثر kökünden türemiş olup “yaymak, saçmak, dağıtmak” anlamlarına gelir. Aslı “ fa'l ” babında nesir (نثر). Türkçe söyleyişte yalın halde kullanırken nesir şeklinde okuyup yazdığımız kelime edebiyatta “manzum olmayan söz” anlamını kazanmıştır. Nesir, günümüz Türkçesinde “düzyazı” olarak karşılanmaktadır.

Nesir yazan kişiye nasir (ناثر), nesir tarzında ortaya konmuş esere mensur (منثور) denir. Nesr'in çoğulu nüsurdur (نثور).

Nesir, manzum olmayan her türlü ürünün adıdır. Divan Edebiyatında, şiir ağırlıklı olmakla birlikte, nesre (düzyazıyla) de yer verilir.

DİVAN NESRİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- 1) Dil, konu ve tür yönünden Arap ve İran edebiyatlarının etkisindedir.
- 2) Konu ve düşünceden çok, söyleyiş güzelliğine önem verilir.
- 3) Dili yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklüdür. Söz sanatlarına ve mecazlara önem verilir. Cümleler uzundur. Paragraf düzeni yoktur.
- 4) Cümlelere yerleştirilen secilerle (uyaklı sözlerle) şiirdekine benzer bir ahenk yaratılmaya çalışılır.
- 5) Noktalama işareti kullanılmaz.
- 6) Düzyazıda dini-ahlaki konular ağırlıklı olarak işlenir. Tarihi olaylar, gezi izlenimleri, toplumsal sorunlar, bireysel duygular gibi konuların da işlendiği olur.

DİVAN EDEBİYATI NESİR ÇEŞİTLERİ (DİVAN NESRİ'NİN BÖLÜMLERİ)

Divan edebiyatı daha çok, şiir alanında geliştiğinden, düzyazı alanında şiir kadar yapıt ortaya konmamıştır. Bu alandaki yapıtlarda sanattan çok, öğreticilik esastır. Bundan dolayı; düzyazı, dili ve üslubu açısından üç ayrı bölüme ayrılır:

1) Sade Nesir

Halkı bilgilendirmek için, yalın, sanatsız bir dille yazılan yapıtlardan oluşur. Genel olarak tefsir ve hadis kitapları, din ve tasavvuf konularında yazılanlarla tarih, menakıbname, masal öykü, efsane ve destan niteliği taşıyan yapıtlar bu türdendir. Mercimek Ahmet'in Farsçadan çevirdiği "**Kabusname**" adlı yapıtı sade nesrin başarılı bir örneğidir. Sade nesir örnekleri olarak aşağıdaki eserlerden söz edilebilir:

1. **Seydi Ali Reis**'in *Mir'atü'l-Memalik* adlı gezi yazısı ve *Kitabü'l Muhit* adlı coğrafya kitabı (16. yüzyıl)
2. **Sehi Bey**'in *Heşt Behişt* adlı şuara tezkiresi (16. yüzyıl)
3. **Aşıkpaşazade**'nin *Tevarih-i Al-i Osman* (Osmanlı Tarihi adlı eseri (15. yüzyıl)
4. **Mercimek Ahmed**'in *Kabusname Tercümesi* (15. yüzyıl)
5. **Kul Mes'ut**'un *Kelile ve Dimme Tercümesi* (14. yüzyıl)
6. **Evliya Çelebi**'nin *Seyahatnamesi* (17.yüzyıl)
7. **Erzurumlu Mustafa Darîr**'in *Kitâb-ı Siyer-i Nebî*
8. **Peçevî**'nin *Peçevi Tarihi*
9. **Lâmiî** - *Nefâhâtü'l-Üns Tercümesi*

2) Orta Nesir

Sade ve süslü nesirin özelliklerini bir arada taşıyan nesir türüdür. Zaman zaman süslü nesrin niteliklerini taşımakla beraber; anlatılmak isteneni, anlaşılır bir şekilde ortaya koyan nesirdir. Günlük konuşma dilinden uzaklaşmıştır. Öğretici bir amacı olan, bilim ve kültür konularında yazılmış yapıtların çoğu orta nesir niteliğini taşır. Ustalık göstermek amacı güdülmemesine, söz oyunlarına başvurulmamasına karşın dili, sade nesirden ağırdır. Orta nesir örnekleri olarak aşağıdaki eserlerden söz edilebilir:

1. **Naîmâ**'nin *Tarihi*
2. **Kâtip Çelebi**'nin *Mîzânü'l-Hakı, Düstûrü'l-Ameli ve Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfâr il-Bihârı*
3. **Selanikli Mustafa**'nın *Tarihi*
4. **Koçi Bey**'in *Risâlesi*
5. **Fuzûlî**'nin *Şikâyetnâmesi*

3) Süslü (Sanatlı) Nesir:

Hüner ve marifet göstermek amacıyla yazılmış, Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla yüklü, "seci"lerin kullanıldığı, söz ve anlam sanatlarıyla dolu, bağlaçlarla uzayıp giden cümlelerle örülmüş, güç anlaşılır bir nesirdir. Divan edebiyatında süslü nesir türünün karşılığı olarak "inşa" sözü kullanılır. Süslü nesrin ilk örneğini "Tazarruname" adlı yapıtıyla Sinan Paşa kaleme almıştır. Daha çok, ahlak ve felsefe konularını işleyen süslü nesir, bazı mektuplarda da görülür. Süslü nesir örnekleri olarak aşağıdaki eserlerden söz edilebilir:

1. **Sinan Paşa**'nin *Tazarrunamesi*
2. **Hoca Sadettin Efendi**'nin *Tâcü't-Tevârîhi*
3. **Nâbî**'nin *Tuhfetü'l-Harameyni*
4. **Veysi ve Nergisi**'nin *eserleri*

DİVAN EDEBİYATINDA NESİR (DÜZYAZI) TÜRLERİ

1. Tezkireler
2. Sefaretnameler
3. Siyasetnameler
4. Seyahatnameler
5. Münşeâtlar / Mektuplarlar
6. Siyer
7. Tarih- Vakayiname
8. Gazavatnameler
9. Surnameler
10. Menakıbnameler
11. Şehrengiz
12. Habname

1) Tezkireler

Tezkire, klasik türk edebiyatı şair ve yazarların şiirlerini ve hayatlarını kapsayan edebiyat antolojisi görevi gören bir kitaptır.Çeşitli mesleklerden önemli kişilerin, özellikle şairlerin hayatlarını anlatmak üzere düzenlenen eserlere **tezkire** denir. Tezkireler eski Türk edebiyatında **biyografi** türüne giren eserlerdir. Bu türün Türk edebiyatında ilk örneğini 15. yüzyılda Ali Şir Nevâî “**Mecalisü’n Nefais**” adlı eseriyle vermiştir. Anadolu sahasında ise ilk örneği “**Heşt Behişt**” adlı eseriyle Sehi Bey vermiştir. 19. yüzyıla kadar bu türde otuz kadar eser verilmiştir.

Tezkirelerde şairlerin hayatı hakkında bilgi verilir, kişilikleri ve eserleri üzerine değerlendirmeler yapılır ve eserlerinden örnekler verilir. Bu yönüyle tezkirelerin edebî eleştiriler içerdiği söylenebilir.

Tezkireler, edebiyat ve kültür ürünü olarak dikkati çeker. Çünkü yazıldığı çağın sosyal, kültürel, sanatsal ortamını bu eserlerde görmek mümkündür. Aynı zamanda tezkireler, günümüz araştırmaları için önemli birer belge ve kaynak özelliği taşır.

Başka alanlardaki tanınmış kişilerle ilgili tezkireler hazırlanmıştır: Din adamları, ilim adamları, hattatlar, evliyalı... Bu tezkirelerden şairler için hazırlananlara “**Tezkiretü’ş-şuara**”, evliyalı için hazırlananlara “**Tezkiretü’l evliya**”, hattatlar için hazırlananlara “**Tezkiretü’l hattatin**” adı verilir. Örneğin Sinan Paşa’nın Anadolu’da yaşayan evliyalı anlattığı “Tezkiretü’l Evliya”; Latifi’nin ise “Tezkiretü’ş Şuara” adlı bir tezkireleri vardır.

Günümüze kadar gelen, elimize geçen tezkireler sırasıyla;

16. Yüzyılda Tezkire		
Tezkire Yazarları	Tezkilerin Adı	Yazıldıkları Tarih
Nevaî (ö. 801 = 1501)	Mecâlisü'n-Nefâis	897= 1491/92
Sehi (ö. 955 = 1548)	Heşt Bihişt	945 = 1538
Latifi (ö. 990 = 1582)	Latifi Tezkiresi	953 = 1546
Ahdî (ö. 1002 = 1593)	Gülşen-i Şuara	971 = 1563
Âşık Çelebi (ö. 979 = 1571)	Meşâirü'ş-Şuara	974 = 1566
Hasan Çelebi (ö. 1012 = 1603)	Kınalızade Tezkiresi	994 = 1585
Beyanî (ö. 1006 = 1597)	Beyanî Tezkiresi	XVI. yüzyıl
17. Yüzyılda Tezkire		
Sâdikî (ö. ?)	Mecmau'l-Havâs	1016=1607
Riyazî (ö. 1054 = 1644)	Riyazü'ş-Şuara	1018 = 1609

Kafzade (ö. 1031 = 1621)	Zübdetü'l-Eş'ar	1030 = 1620
Rıza (ö. 1082 = 1671)	Rıza Tezkiresi	1050 = 1640
Yümnî (ö. 1073 = 1662)	Yümnî Tezkiresi	XVII. yüzyıl
Asım (ö. 1086 = 1675)	Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ar	XVII. yüzyıl
Güftî (ö. 1088 = 1677)	Teşrifatü'ş-Şuara	XVII. yüzyıl
18. Yüzyılda Tezkire		
Mücîb (ö. ?)	Mücîb Tezkiresi	1122 = 1710
Safâyî (ö. 1138 = 1725)	Safâyî Tezkiresi	1134= 1721
Salim (ö. 1156 = 1743)	Sâlim Tezkiresi	1134= 1721
Belîg (ö. 1142 = 1729)	Nuhbetü 'l-Âsâr	1139 = 1726
Râmiz (ö. 1200 = 1785)	Âdâb-ı Zurafâ	1198 = 1783
Silâhdar (ö. ?)	Silâhdar Tezkiresi	1204 = 1789
Safvet (ö. ?)	Nuhbetü'l-Âsâr	1197 = 1782
19. Yüzyılda Tezkire		
Şefkat (ö. 1242 = 1826)	Şefkat Tezkiresi	1229 = 1813
Tevfik (ö. ?)	Mecmuatü't-Terâcim	1242= 1826
Es'ad (ö. 1264 = 1847)	Bahçe-i Safâ-enduz	1251 = 1835
Arif Hikmet (ö. 1275 = 1859)	Arif Hikmet Tezkiresi	1250 = 1834/35
Fatîn (ö. 1283 = 1866)	Hâtîmetü'l-Eş'ar	1269 = 1852
Tevfik (ö. 1311 = 1892)	Kafîle-i Şuara	1290 = 1873
Mehmed Siraceddin (ö. ?)	Mecma'-ı Şuara ve Tezkire-i Üdeba	1325 = 1907
İbnülemin Mahmut İnal (ö. 1957)	Son Asır Türk Şairleri	1930 = 1941
Sadeddin Nüzhet Ergun (ö. 1946)	Türk Şairleri	1935=1945
Mehmet Nâil Tuman (ö. 1958)	Tuhfe-i Nailî	

2) Sefaretnâmeler

Elçilerin (sefir) gittikleri ülkelerle ilgili kaleme aldıkları yazılara **sefaretname** denir. Elçiler, görev gereği buldukları ülkeyi, insanlarını, orada yaptıklarını, siyasi izlenimlerini yazarlar. Bu eserler, o ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik durumları hakkında bilgiler içermesi bakımından önemlidir. Bu türün en tanınmış örneği Yirmisekiz Çelebi Mehmet'nin "**Paris Sefaretnamesi**" adlı eseridir

3) Siyasetnameler

Devleti idare edenlere yöneticilik sanatı hakkında bilgiler veren eserlere **siyasetname** denir. Bu yönüyle siyasetnameler ahlakî ve didaktik eserlerdir. Bu tür eserlerde ideal bir devletin nasıl olması gerektiği belirtilir ve kötü yönetimlerin zararlı sonuçları açıklanarak yöneticiler uyarılır. Siyasetnameler sadece öğütlerden ibaret değildir. Bu eserlerde Kuran'dan, hadislerden ve tarihten de örnekler gösterilerek geçmişteki kötü olaylar, zalim, deneyimsiz ve cahil hükümdarların ve vezirlerin yol açtığı felaketler, öyküler ve fıkralarla anlatılır. Yusuf Has Hacib'in "**Kutadgu Bilig**" adlı mesnevisi Türk edebiyatında ilk siyasetname özelliği taşır. Selçuklu veziri Nizamülmük'ün Selçuklu hükümdarı Melikşah'ın isteği üzerine yazdığı "**Siyasetname**" bu türün en önemli örnekleri arasındadır. Nizamülmük bu eserinde, hükümdarlara ve devlet adamlarına birçok örnek vererek yol göstermekte, tecrübelerini aktarmakta ve devlet yönetiminin çeşitli yönleri konusunda onları bilgilendirmektedir. Ayrıca Lütfi Paşa'nın "**Asafname**" adlı yapıtları bu türün başarılı örneklerindedir.

4) Seyahatnameler

Gezilir görülen yerler hakkında yazılan eserlere **seyahatname** denir. Bu tür eserlerde gezilen yerlerin insanları gelenek ve görenekleri, tarihî ve doğa güzellikleriyle ilgili bilgiler yer alır. Bu tür eserler içinde Evliya Çelebi'nin “**Seyahatname**”sinin ayrı bir yeri vardır. Seydi Ali Reis'in “**Miratü'l memalik**” adlı eseri de bir seyahatname özelliği taşımaktadır.

5) Münşeatlar/ Mektuplar

Düz yazı şeklinde yazılmış yazıların ve mektupların bir araya getirilmesi ile oluşan eserlere **münşeat** denir. Divan edebiyatında şairlerin şiirlerini topladığı eserlere divan dendiği gibi, düz yazılarını topladığı eserlere de **münşeat** denir. Bu eserlerde şairlerin özel yaşamlarına, karakterlerine, çevrelerine, tanıştığı kimselerle ilgili başka kaynaklarda rastlanmayacak bilgiler bulunmaktadır. Klasik Türk edebiyatının, Osmanlı kültür, medeniyet ve siyasetinin kaynaklarından sayılan münşeatlar, içerdikleri konular bakımından, yazıldıkları çağın âdetlerini içermektedir. Tebrikleşme, bayramlaşma, taziye, doğum, mektuplaşma, barış antlaşmaları, ferman vb, gibi Osmanlı Sultanlarına ait vesika örneklerini de içermektedir.

Türk edebiyatında Ali Şir Nevâî, Lamiî Çelebi, Nâbî, Nevizade Atâî, Azmizade Haletî, Veysî, Nergisî gibi salıcıların münşeatları vardır. Nâbî'nin özel ve resmi mektuplardan ve değişik yazılardan oluşan “**Münşeat**” adlı eseri bu türün başarılı örneklerindedir. Ayrıca . Fuzûlî'nin “**Şikâyetname**”si bu türün en önemli örneklerindedir.

6) Siyerler

Hz. Muhammed'in (sav) doğumundan vefatına kadar yaşamını anlatmak için kaleme alınan kitaplara **siyer** denir. Bu yapıtlarda Hz. Muhammed'in; dünyaya gelişi, peygamberliği, Miraç olayı, Hicret olayı, savaşları, mucizeleri ve vefatı derin bir heyecanla dile getirilir.

Türk edebiyatında bu türün ilk örneği, 14.yüzyılda Erzurumlu Darir'in "**Siretü'n Nebi**" adlı yapıtıdır. Düzyazı-şiir karışımı bir eserdir.

Siyer kitapları şiir şeklinde ya da düz yazı şeklinde yazılabilir. Süleyman Çelebi'nin "**Vesiletü'n Necat**" adlı eseri şiir şeklindedir. Lamii'nin "**Şevahidü'n Nübüvve**", Veysi'nin "**Dürretü't Taç**" adlı siyer kitapları düz yazıdır.

7) Tarihler - Vakayinameler

Geçmişteki belli bir dönemi anlatan yapıtlara **tarih** denir. Vakayiname ise Osmanlı Devleti'nin resmi tarihidir. Tarih yazarına "müverrih", vakayiname yazarına da "**vakanüvis**" denir. Silahtar Mehmet Ağa'nın "Tarih", "vakanüvis" göreviyle sarayda uzun süre çalışan Naima'nın "**Naima Tarihi**", Peçevi'nin "**Peçevi Tarihi**" adlı yapıtları bu türlerin başarılı örnekleri arasında yer alır.

Divan Edebiyatı'nda tarih türünde epey eser verilmiştir. Bunların önemlileri şunlardır:

- Aşıkpaşazade Tarihi (15. yüzyıl.)
- Tacü't-Tevarih: Hoca Sadettin Efendi (16. yüzyıl)
- Peçevi Tarihi: Peçevi İbrahim Efendi (17. yüzyıl)
- Naima Tarihi (18. yüzyıl)
- Cevdet Paşa Tarihi (19. yüzyıl)

8) Gazavatnameler

Ordunun düşmana yaptığı akınlarını, değişik savaşları, zaferleri, bu savaşlardaki kahramanlıkları anlatılan eserlere **gazavatname** denir. Düz yazı ya da şiir biçiminde anlatılır. Türk edebiyatında ilk örnekleri 15. yüzyılda verilmeye başlanmıştır.

9) Surnameler

Sünnet, evlenme, tahta çıkma gibi nedenlerle yapılan şenlikleri anlatan eserlere **surname** denir. Şehzadelerin sünnet düğünleri ve "kadın sultan"ların düğün törenleriyle ilgili eserlerdir. Bu eserler yazıldıkları dönemi olduğu gibi yansıması bakımından önemlidir. **Nâbî**'nin ve **Vehbi**'nin "**Surname**"leri bu türün en meşhur örnekleridir.

10) Menakıbnameler

Din büyükleri, tarikat kurucuları, kahramanlığı ile tanınan kişilerin olağanüstü hayatlarını ve kerametlerini anlatan eserlere menakıbname denir. Menakıbnameler; masal, efsane, destan gibi türlerden olağanüstü olayları anlatıyor olmasına karşın sade üslubuyla ve konu edindiği kişilerin gerçek olmasıyla ayrılır. Bu eserler anlatım bakımından kısa ve sadedir.

11) Şehrengizler

Bir şehrin (bazen insanların ve özellikle kadınlarının özellikleri de katılarak) güzelliklerinin anlatıldığı eserlerdir. Manzum da olabilir.

12) Habnameler

Görülen bir rüya anlatılıyormuş gibi, bir olay ya da kişi hakkında görüşlerin söylenmesi biçiminde yazılır. Manzum da olabilir. Veysi'nin (17. yüzyıl) **Habname**'si bu türün en önemli örneğidir. Habnameler eleştiri ve yergi içerir.

NESİR TÜRÜNDE ESER VEREN SANATÇILAR

15. YÜZYIL

Bu yüzyılda nesir, konuşma dilinin bir adım önünde kısa cümleler, yalın bir üslupla sade nesir örnekleri çerçevesinde değerlendirilebilir. Bunun yanında sayıca az da olsa farklı türlerde İlmî ve edebî üslupla kaleme alınmış sanatlı nesrin ilk örnekleri verilir. Bu eserler arasında dinî, tasavvufî ve dinî-destanî konulu eserler çoğunluğu oluşturur. Bu yüzyıl eserlerinde nitelik ve' nicelik bakımından bir zenginleşme vardır.

1) Âşıkpaşazade (1400-1502)

1400'de Amasya yakınlarındaki Elvan Çelebi köyünde doğmuştur, asıl adı Derviş Ahmet'tir. Baba tarafından soyu Âşık Paşa'ya kadar ulaştığından bu sanı kullanmıştır. Orduyla değişik savaflara katılmış, Üsküp'te bir süre görev yaptıktan sonra İstanbul'a dönmüş, burada vefat etmiştir. Kısa ve yer yer devrik cümlelerden oluşan yazı dili, konuşma diline çok yakındır.

Eseri:

Tevarih-i Al-i Osman

2) Sinan Paşa (1438-1486)

İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey'in oğludur. Asıl adı Yusuf Sinaneddin'dir. 1438'de Bursa ya da Edirne'de doğmuş, 1486'da İstanbul'da vefat etmiştir. İyi bir eğitim görmüş, Edirne'de müderrislik (Profesörlük) yapmış, Fatih Sultan Mehmet'e hocalık yapmış dünyanın en tanınmış matematikçisi ve astronomu Ali Kuşçu ile birlikte çalışmıştır. Fatih tarafından vezirlik makamına getirilmiştir. Şiirler de yazan sanatçı, nesir alanında tanınmıştır.

Divan nesir diline ilk sanatlı niteliği kazandırmıştır. Süslü ve sanatlı nesrin en önemli temsilcisidir. Secili, sanatlı, ahenkli bir nesir dili oluşturmuştur. Onun nesri bütün süs ve gösterişe karşın hem derin, felsefi ve tasavvufî hem de şiirsel özellikler taşır.

Türkçe eserlerin yanında Arapça eserler de yazmıştır. Nesirlerinde her tür sözcük oyunlarına başvurur, Arapça ve Farsça sözcükleri sıklıkla kullanır, uzun cümlelere yer verir.

Eserleri:

1. Tazarrunâme
2. Maarifname (Nasihatname)
3. Tezkiretü'l Evliya

1- Tazarrunâme: Yalvarışlar kitabı anlamına gelir. Kitap Allah'a dua etmek, ona yalvarmak ve yakarmak için yazılmıştır. İçinde manzum parçaların da yer aldığı felsefi, tasavvufî bir eserdir. Varlığın aslını bulmak için yazılan eser dinî, ahlaki ve felsefi hikâye ve öğütlerle zenginleştirilmiştir. Tazarrunâme, sanatlı Divan nesrinin ilk ve en güzel örneklerindedir.

2- Marifetname: İslami ahlâk üzerinde durulur. Bir nasihatnamedir.

3) Mercimek Ahmed

Yaşamı ve kişiliği hakkında bilgi çok azdır. 15. yüzyılda yaşadığı ve II. Murat adına “**Kâbusname**” adlı eseri Farsçadan Türkçeye çevirdiği bilinmektedir. Bu yüzyılda süslü nesrin karşısına Türk dilinin konuşma diline yakın, canlı, açık, sade, kısa cümleli nesrini çıkarmış. Türkçeyi konuşma diline yaklaştırmıştır.

Eseri:

Kabusname: II. Murat’ın isteği üzerine Farsçadan tercüme edilmiş bir eserdir. İran hükümdarlarından Keykavus’un oğlu Geylan Şah’a siyaset, ahlak, hayat bilgisi, çeşitli ilim ve sanat konularında verilen öğütleri içerir.

4) Firdevsi-i Rumî (1453-1512)

Uzun Firdevsi olarak da anılan sanatçının bugünkü adı Edincik olan Aydıncık’ta dünyaya geldiği söylenmektedir Yaşamıyla ilgili bilgiler çok sınırlıdır. Kaynaklara öre öğrenimini Bursa’da tamamlamıştır. Felsefe, şiir, tıp gibi pek çok konuya ilgi göstermiş, tarih ve edebiyat konularında kırk kadar kitap yazmıştır. Bursa, Manisa İstanbul’da, en çok da Balıkesir’de yaşamıştır. 1512’de vefat etmiştir.

Eserleri:

1. Süleymanname
2. Davetname
3. Silahşörname
4. Satranç-name
5. Hayat u Memat
6. Vilayetname-i Hacı Bektaş Veli

16. YÜZYIL

Divan nesrinin dikkate değer eserleri bu dönemde verilmiştir. 15. yüzyılda ilk örnekleri verilen tarih yazıcılığı bu asırda artış gösterir. Bunun yanında vezir ya da ünlü komutanlardan birinin savaşlarını anlatan “gazavat-name” adlı eserler ilk defa bu yüzyılda kaleme alınır. Belli bir seferi ya da bir kalenin fethini anlatan “fetihname, gazaname, zafername” gibi adları taşıyan eserler de bu yüzyılın önemi örnekleridir.

1) Lamiî Çelebi (1472-1531)

16. yüzyılda yaşayan sanatçı, Bursa’da doğmuştur. Asıl adı Mahmut’tur. 1472’de doğduğu sanılan sanatçı, Bursa’da medrese eğitimini tamamladıktan sonra tasavvufa yönelmiştir. Resmi görev kabul etmemiş, eserleriyle geçimini sağlamış, 1532’de Bursa’da vefat etmiştir. Aynı zamanda şairdir. Özellikle mesnevi alanında çalışmıştır. “Vamık u Azra” adlı mesnevisi; gelenek ve görenekleriyle, semtleri, mescit ve camileri, doğal güzellikleriyle Bursa’yı anlatan “Şehrengiz”i bu alanda önemlidir. Cümleleri sade, kısa ve canlıdır.

Nesir eserlerinde yer yer şiir de söyler. Divan nesrinin önemli temsilcileri arasında yerini almıştır. Fars şairi Molla Cami’den birçok eser çevirmiş, bu nedenle Cami-i Rum (Rum Cami’si) olarak anılmıştır. Sade nesrin önemli temsilcilerindendir.

Eserleri:

1. Nefehatü’l Üns	2. Mecmaü’l Letaif	3. İbretname
4. Münazara-ı Bahar ü Şita	5. Şehrengiz-i Buruşa	6. Ferhatname
7. Risale-i Bal	8. Risale-i Aruz	9. Hüsn-i Dil

2) Kemalpaşazade (1468-1534)

Edirne’de doğmuş, 1534’te İstanbul’da vefat etmiştir. Asıl adı Ahmet’tir. İbn-i Kemal olarak da bilinir. Edirne’de iyi bir eğitim alan sanatçı, kadılık ve kazaskerlik yaptıktan sonra Zembilli Ali Efendi’nin ölümünden sonra şeyhülislam olmuş, ölümüne kadar bu görevde kalmıştır. Hem şiir hem nesir türünde eserler vermiştir. En önemli eserleri “Yusuf u Züleyha” mesnevisi ile “Tevarih-i, Al Osman” adlı tarih kitabıdır.

Eserleri:

1. Yusuf u Züleyha
2. Nigaristan
3. Tevarih-i Al-i Osman

3) Sehi Bey (1468-1548)

Sehi Bey Edirnelidir. Edirne ve İstanbul’da çeşitli görevlerde bulunmuş, Kanuni’nin şehzadeliği sırasında onun divan kâtipliğini yapmıştır. Edirne’de 1548’de vefat etmiştir. Aynı zamanda şair olan sanatçı, Anadolu’da yazılan ilk şairler tezkiresi olan “Heşt Behişt” adlı eseriyle tanınmaktadır.

Eseri:

Heşt Behişt: Sekiz bölümden oluştuğu için bu adı almıştır. 14.ve 15. yüzyıllarda yaşamış 216 şairden söz edilir. Sanatçı, şairlerle ilgili görüş ve hükümlere yer vermemiştir. Kısaca şairlerin hayatını anlatmıştır. Eserinde padişah şairleri, şiir söylemiş vezir ve paşaları, bilgin şairleri, ölmüş şairleri, çağdaşı şairleri ve genç şairleri işlemiştir. Eser sade bir dille yazılmıştır. Bu eserle Anadolu’da tezkirecilik geleneği başlamıştır.

4) Latifi (ö. 1582)

Kastamonu’da doğmuştur, asıl adı Abdülatif’ tir. 1582’de Mısır’dan Yemen’e giderken bindiği geminin batması sonucu vefat etmiştir. Eğitimini Kastamonu’da tamamladıktan sonra İstanbul’da değişik görevlerde bulunmuştur. Çok sayıda şiir yazmakla birlikte şairler tezkiresiyle tanınmıştır. Onun en önemli eseri, şairlerin biyografilerini içeren tezkiresidir.

Eserleri:

1. Tezkiretü’ş Şuara (Latifi Tezkiresi)
2. Risale-i Evsaf-ı İstanbul
3. Füsul-i Erbaa
4. Subhatü’l Uşşak

Tezkiretü’ş Şuara (Latifi Tezkiresi): Anadolu’da yazılan tezkirelerin ikincisidir. Eserde 308 şaire yer verilmiştir. Eserin orijinal yönlerinden biri, sanatçının ele aldığı şairleri alfabetik olarak sıralamasıdır. Bunun yanında sanatçı, şairlerin psikolojik ve sosyal yönleriyle ilgili bilgilere de yer vermiştir. Latifi, eserin girişinde şiir ve şair hakkındaki düşüncelerini de ifade etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman’a sunmuştur.

5) Âşık Çelebi (1519-1572)

Asıl adı Pir Mehmet’ tir. Üsküp’te doğmuş, burada eğitim görmüş, eğitimini İstanbul’da tamamlamıştır. Değişik görevlerde bulunduktan sonra Üsküp’te vefat etmiştir. Nükteleri ve hezel (şaka, nükte, alay) tarzında yazdığı şiirlerle tanınan sanatçı, dil ve edebiyatla ilgilenmiş, çeviri ve telif eserler vermiş, tezkiresiyle (Meşairü’ş Şuara) tanınmıştır.

Eserleri:

1. Meşairü’ş Şuara
2. Bursa Şehrengizi
3. Zigetvarname

Meşairü’ş Şuara: Şairler tezkiresidir. Sanatçının en önemli eseridir; aynı zamanda Anadolu’da yazılan tezkirelerin en önemlilerindendir. Sanatçı, ele aldığı şairlerin karakter özelliklerinin yanında onların hayat ve çevresi hakkında küçük dedikodulara kadar inerek bilgi verir. Şairlerin yaşamını anlatırken sözlerini fıkralarla, hikâyelerle, şairlerle yaşadığı ortak anılarla renklendirmiştir. Eser, seciler ve süslü ve sanatlı ifadelerle dolu ağır bir dille yazılmıştır.

6) Seydi Ali Reis (1498-1563)

Aslen Sinopludur. Küçük yaştan itibaren denizcilikle uğraşmış ve Rodos’un fethinden itibaren donanmanın Akdeniz’deki bütün hareketlerine katılmıştır. Barbaros Hayreddin Paşa ile birçok deniz savaşına katılmış, Kanuni tarafından Mısır donanması kaptanlığına getirilmiştir. Diyarbakır tımar defterdarlığına tayin edilmiş, 1563’te burada vefat etmiştir. Aynı zamanda şair olan ve “Kâtibi” mahlasıyla ve âşık tarzı gemici türküleri söylemiştir. Türk edebiyatının gezi yazı türünde eser vermiş önemli yazardır devrine göre açık, sürükleyici bir dil kullanmıştır

Eserleri:

1. Mir’atü’l Memalik
2. Muhit

Mir’atü’l Memalik (Ülkelerin Aynası): Mısır donanması kaptanlığına tayininden başlayarak Hindistan yolculuğuna ve oradan Bağdat’a dönünceye kadar başından geçen türlü maceraları anlattığı eseridir. Sanatçı, gezdiği yerleri, gördüğü ülkeleri bir hikâye havasında anlatır. Bu yönüyle eserde ilginç olduğu kadar tehlikeli olay ve durumlar, akıcı bir dille yazılmıştır. Sanatçı, anlattığı konulara uygun şiirlerle süslemeyi de ihmal etmemiştir. Eser, gezi türünün önemli örneklerindedir.

7) Piri Reis (1465/70-1554)

Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Piri Reis'in asıl adı Muhiddin Piri'dir. 1465'te Gelibolu'da doğduğu, 1454'te Kahire'de öldüğü söylenmektedir. Denizciliğe korsan olarak başlayan Piri Reis, amcasıyla Osmanlının hizmetine girmiş, birçok görevlerde bulunmuştur.

Denizcilikle ilgili yazdığı “Kitab-ı Bahriye” ve Amerika kıtasının da gösterildiği haritaları ile tanınmaktadır.

Eseri:

Kitab-ı Bahriye: Eser dünya denizciliğinin ilk kılavuz kitabı olma özelliğini taşımaktadır. Gezip gördüğü yerleri başka kaynaklardan da yararlanarak tarihî ve coğrafi özellikleriyle bu eserde anlatmıştır. Aynı zamanda haritalarını da çizmiştir. Nazımla yazılmış, başlangıç bölümünden sonra Ege ve Akdeniz adaları tanıtılmış, denizle ilgili gözlem ve deneyimler verilmiştir. Fırtına ve rüzgâr çeşitleri, deniz ve karalar oranı, Basra Körfezi, Atlas Okyanusu ayrıntılı biçimde anlatılır eserde.

17. YÜZYIL

Bu yüzyıla kadar gelişen nesir, ses ve söz hünerleri gösterilerinde aşırılığa kaçan Veysî ve Nergisi gibi bazı yazarların elinde, sırf ahenk ve sanat amacıyla kullanılan boş, lüzumsuz kelime ve sözlerle uzatılmış, bazen içinden çıkılmaz bir hâle getirilmiştir. Fakat bu yaza azınlıktadır. Türk nesir ustalarının çoğu, eserlerinde aydınların ve halkın anlayabileceği bir dil kullanmıştır Evliya çelebi, Kâtip Çelebi, Koçi Bey, gibi yazarları buna örnek gösterebiliriz.

1) Evliya Çelebi (1611-1680)

1611'de İstanbul'da dünyaya gelmiş, 1680'de vefat etmiştir. İyi bir eğitim görmüş, görev gereği elli yıl gibi uzun bir süre Anadolu, Suriye, Irak, Hicaz, Mısır, İran, Azerbaycan, Kırım, Rumeli, Balkanlar, Macaristan, İsveç, Rusya gibi ülkeleri ve birçok şehri gezmiştir. Bu gezileri sonrasında ünlü eseri "Seyahatname"yi yazmıştır. Bu yönüyle o, edebiyatımızın en önemli gezi yazarlarındandır.

Eseri:

Seyahatname: On ciltlik bir eserdir. Eseri dönemin konuşma diliyle yazmıştır. Konuşur gibi yazdığı için yer yer dil yanlışlarına düşmüştür. Eserde gezileri sırasında gördüğü her şeyi (tarihi, coğrafyası, iklimi, doğası, sanat eserleri, insanları, insanların giyinişi. dil ve dinleri, âdetleri) yazmıştır. Ancak eserde yer yer yabancı sözcük ve dil kuralları söz hüneri göstermek için kullanılmıştır. Özellikle kişilerin konuşmaları olduğu gibi yansıtılmıştır. Eserde sadece gözlemlerle yetinmemiş, birçok ilimden, tarih kitaplarından, kanunname ve menkıbelerden yararlanmıştır. Eseri coğrafya, tarih, folklor, dil, etnografya, toplumbilim vb. bakımlardan önemli bir kaynaktır. Eserde 17. yüzyılın toplum yaşamının neredeyse bütün özellikleri vardır.

2) Kâtip Çelebi (1609-1656)

Asıl adı Mustafa'dır. 1609'da İstanbul'da doğmuştur. Babası asker sınıfından olduğundan başta Bağdat Seferi olmak üzere birçok savaşa katılmış; Bağdat, Diyarbakır, Mekke, Medine, Halep gibi şehirlere gitmiştir. IV. Murat'ın Revan Seferi'ne katılmış, dönüşte İstanbul'da kendini tamamen ilmi çalışmalara adanmıştır. 1656'da İstanbul'da ölmüştür.

Arapça ve Farsçanın yanında Latince ve Fransızca öğrenmiş, deneysel bilimlerin önemi üzerinde durmuştur. Tarih, coğrafya ve diğer alanlarda verdiği eserlerde çok ileri derecelerde ilmi metotlar kullanmıştır. Batı'da Hacı Kalfa diye bilinir. Avrupa'nın o dönemdeki yeniliklerinin memlekete getirilmesi düşüncesini ilk defa ileri sürmüştür. Sosyal bilimler alanındaki eserleriyle dünyaca tanınmıştır. Başta coğrafya ve tarih olmak üzere birçok alanda eser vermiştir. Eserlerinde sade, süssüz, açık bir anlatım ve devrine göre yalın bir dil kullanmıştır. En önemli eseri, bir bibliyografya kitabı olan ve Arapça yazılmış olan "Keşfü'z - Zünun" adlı eseridir.

Eserleri:

1. Keşfü'z - Zünun, Fezleke (Osmanlı Tarihi ile ilgilidir)
2. Tuhfetü'l Kibar (Türk denizciliğinin zaferlerini anlatır)
3. Cihannüma (coğrafya eseridir)
4. Düsturü'l Amel
5. Takvimü't Tevarih

Keşfü'z-Zünun: Bibliyografya kitabıdır. Bilimin tanımı, amacı, bölümleri, kaynakları üzerine yazılmış bir kitaptır. Kitapta üç yüz kadar bilimin özellikleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Ayrıca kitap, 14500 eserin konuları, yazarları ve bu eserler üzerine yazılmış not ve açıklamaları içermektedir.

3) Naima (1652-1716)

Asıl adı Mustafa olan sanatçı, 1652'de Halep'te doğmuş, 1716'da Mora Savaşı sırasında defter eminliği göreviyle gittiği Patras'ta ölmüştür. Halep'te eğitim gördükten sonra İstanbul'a gitmiş, burada değişik görevlerde bulunmuştur. Devletin resmî tarihçilerindendir. Eseri "Tarih-i Naima"dır.

Sadece tarihle ilgilenmemiş; şiir, astronomi, hatta kimya ile ilgilenmiştir. Fakat asıl ün kazandığı saha tarihçiliktir. Tarihçilik anlayışına ve tarih yazımı anlayışına yenilikler getirerek Türk tarihçiliğinde yeni bir çığır açmıştır. Olayları sebep-sonuç ilişkisi çerçevesinde anlatmış, tahlillerinde insanın psikolojik derinliklerine inebilmiş, canlı tasvirler yapmıştır. Olayları betimlerken üstün bir anlatım yeteneği göstermiş, karakterleri bir romancı gibi başarılı bir şekilde anlatmıştır. Eserlerinde sade, doğal, canlı bir dil kullanmıştır.

Eseri:

Tarih-i Naima: 1591 -1659 yılları arasındaki olayları yazmıştır. Osmanlının en karışık bu dönemini yazarken yansız davranmış aksaklıkları ve yolsuzlukları çok defa eleştirici ve dokunaklı bir dille yazmıştır. Olayları ve kişileri çözümlenme ve tasvirde çok başarılıdır. Oldukça sade, süssüz, doğal ve canlı bir dille yazmıştır eserini.

4) Peçevi İbrahim (1574-1649)

Macaristan'ın Peç kasabasında 1574'te doğmuş 1649 yılında yine burada ölmüştür. Anne tarafından Sokullu Mehmet Paşa'nın ailesine mensuptur. Değişik görevlerde bulunan sanatçı, tarih üzerine çalışmalar yapmıştır.

Eserleri:

Peçevi Tarihi: Eserini yazarken kendinden önce yazılmış tarih kitaplarından, eski gazilerden, devlet büyüklerinin anılarından yararlanmıştır. Birçok savaşa katıldığından, kendi izlenimlerini de yazmıştır. Eser, Kanuni Sultan Süleyman'ın tahta çıkışından 1640'a kadar Osmanlı tarihinin en önemli olaylarını işler. Eserde

evliya menkıbelerine, gazi ve şehitlerin kerametlerine de yer verir. Sanatçı bu eserinde sade bir dil kullanmıştır.

5) Nergisî (ö. 1635)

Asıl adı Mehmet'tir. Saray Bosna'da doğmuş, eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiş, müderrislik yapmış, kadılık görevi sırasında 1635'te vefat etmiştir. 17 yüzyıl divan nesrinin en büyük ustasıdır. Söz güzelliğini sadelikte değil, aşırı sanatlı ifadede görmüş, ağır bir dille yazmıştır. Nesirlerinde, zamanına kadar kullanılmamış veya çok az kullanılmış, bilinmeyen, alışılmamış Arapça ve Farsça sözcükler kullanmıştır. Tanzimat dönemine kadar nesirleri erişilmez bir örnek olarak tanınmış ve asırlarca taklit edilmiştir. Şiirleri nesirlerine göre daha sadedir.

Düz yazılardan oluşan hamsesi vardır. Bu eser, Türk edebiyatının ilk ve tek örneğidir. Bu hamsesindeki eserlerde sanatçı, Osmanlı coğrafyasında geçen olayları işlerken dönemin sosyal yaşamını da başarılı bir şekilde yansıtır.

Eserleri:

1. Hamse (Meşakku'l Uşşak)
2. İksir-i Saadet, Nihalistan
3. Kanunu'r-Reşad
4. Münşeat

6) Veysî (1561-1627)

Manisa'ya bağlı Alaşehir'de 1561'de doğmuş, değişik yerlerde kadılık yapmış, 1627'de Üsküp'te vefat etmiştir. Sade bir dille şiirler de yazan sanatçı nesirleriyle tanınır. Nergisî ile birlikte süslü nesrin 17. yüzyıldaki en önemli temsilcilerindendir. Bu yüzyılda Veysî, Nergisî ile birlikte süslü nesrin en uç noktasına yer alan isimdir.

Eserleri:

1. Dürretü't Taç (Siyer-i Veysi)
2. Habnâme
3. Münşeat

18. YÜZYIL

Şiir alanında olduğu gibi düz yazı alanında da verimli bir yüzyıldır. Bu dönemde biyografi, tarih ve özellikle sefaretname türünde önemli eserler verilmiştir. Önceki yüzyılın sanatlı söyleyişi yerini yalın bir söyleyişe bırakmaya başlamıştır. Tarih türünde Naima, sefaretname türünde Yirmisekiz Mehmet Çelebi, dinî ve tasavvufî ilimlerin yanında tıp, astronomi ve matematik gibi ilimlerde söz sahibi olan İbrahim Hakkı bu devrin önemli isimleridir.

1) Yirmisekiz Mehmet Çelebi (ö. 1732)

Edirne’de doğan sanatçının doğum tarihi belli değildir. 1732’de Lefkoşe’de sürgündeyken öldü. Babası gibi yeniçeri ocağında yetişmiştir. Yirmisekiz Çelebi olarak anılmasının nedeni de yeniçeri ocağında yirmisekizinci ortaya mensup olmasıdır. İlk Türk diplomatıdır. Yirmisekiz Çelebi, Sait Mehmet’in babasıdır. Sait Mehmet, İbrahim Müteferrika ile matbaayı getiren kişidir.

1720’de Fransa elçisi olarak Paris’e gitmiş, 1721 Temmuzuna kadar orada kalmıştır. Fransa dönüşünde oradaki anı ve izlenimlerini “Sefaretname” adlı eseriyle kitaplaştırmıştır. Eser, o günkü Osmanlı’nın Avrupa ve Avrupalıya bakışını göstermesi açısından da önemlidir.

Eseri:

Seferatname: Paris ile ilgili gözlemlerini, incelemelerini yazdığı ve padişaha sunduğu eseridir. Eser hatıra ve rapor özelliğini taşır

2) İbrahim Müteferrika (1647-1745)

Aslen Macar'dır. 1647'de Macaristan'da doğmuş, II. Viyana Kuşatmasından sonraki savaşlarda Osmanlılara esir düşmüş, İstanbul'a geldikten sonra da Müslüman olmuştur. 1745'te İstanbul'da vefat etmiştir. Vezirlerin emirlerini ilgili yerlere duyurma görevinde bulunduğu için kendisine "müteferrika" lakabı takılmıştır. Onu ünlü yapan esas yönü 1719-1720 yılları arasında Osmanlıda Müslümanlar adına ilk matbaayı kurmasıdır. Bu matbaada ilk olarak Arapça-Türkçe bir sözlük olan "Vankulu Lügati" adlı eseri basmıştır. Bunun yanında tarih ve coğrafya alanlarında eserler de bu matbaada basılmıştır.

Eserleri:

1. Risale-i İslâmiyye
2. Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem
3. Füyuzat-ı Miknatisiye

Usûlü'l-Hikem fî Nizâmi'l-Ümem: Osmanlının Batı karşısında gerilemesinin nedenleri üzerinde durulur. Batılı ulusların tarihleri, askerî teşkilatlan, savaş usulleri incelenir. Bunun yanında Osmanlı Devleti'nin yapısında meydana gelen çarpıklıklar, sakatlıklar ve bunların nedenleri ve düzelme yolları üzerinde durulur.

3) Mütercim Asım (1755-1819)

Gaziantep'te doğmuş, öğrenimini burada tamamlamıştır. 1789'da İstanbul'a gelmiş, burada padişah III. Selim'in dikkatini çekmiştir. Padişah tarafından kendisine medresede hocalık görevi verilmiştir. II. Mahmut döneminde Selanik kadılığı görevinde bulunmuştur. Devletin resmi tarihçiliğini (vak'anüvistlik) yapan Mütercim Âsim, doğduğu şehir olan Gaziantep'te bilim adamı ve şair olarak tanınmıştır.

İstanbul'a geldikten sonra Tebrizli Hüseyin bin Halefin "Burhân-ı Katı" adlı Farsça-Türkçe sözlüğünü Türkçeye çevirdikten sonra padişahın dikkatini çekmiş, Arapça ve Farsçadan yaptığı tercüme eserler kaleme almış, bu nedenle Mütercim Asım lakabıyla anılmıştır. Mütercim Âsım'ın en önemli yönü yaptığı sözlük çalışmalarıdır. Bu çalışmalarıyla Türk sözlükçülüğünün babası olarak anılır.

Eserleri:

1. Kamus (Arapçadan Arapçaya sözlük)
2. Burhân-ı Katı'
3. Tuhfe-i Âsım (Arapça-Türkçe manzum sözlük)
4. Âsım Tarihi
5. Siyer-i Halebî (siyer)

19. YÜZYIL

18. yüzyılda nesirde görülen folklorik söyleyiş bu asırda amaç hâline gelmiştir. Bu dönemde "inşa" geleneğini sürdüren "münşi"ler olmakla birlikte, sade ve açık bir anlatım öne çıkmış, hatta resmî kurumlarca da istenmiştir. 1832'de kurulan "Tercüme Odası" dilde sadeleşme açısından önemi bir adımdır. Nesir dilinin sadeleşmesinde 1831 'den itibaren çıkmaya başlayan gazetelerin de önemli bir rolü olmuş, bazı eserler ilk olarak gazete sayfalarında tefrika edilmiştir. Yüzyılın sonlarına doğru Batı kaynaklı teknik terimler de dilimize girmeye başlamıştır.

Bu yüzyılda tezkiresi ve tarih kitabıyla Ahmet Cevdet, Arapça ve Farsçadan yaptığı tercümelemlerle cilt cilt eserler kaleme alan, devletin resmi tarihçisi olan, lügat yani sözlük çalışmalarıyla tanınan Mütercim Asım önemli nesir yazarlarıdır.

Ahmet Cevdet Paşa (1822-1895)

1822 yılında Lofça'da doğmuş, 1895'te İstanbul'da vefat etmiştir. İlk eğitimini Lofça'da yapmış, İstanbul'da tamamlamıştır. Matematik, astronomi, tarih, coğrafya gibi bilimlerle uğraşmış, valilik ve kadılık görevinde bulunmuş, Darü'l Muallimin (Öğretmen okulu) müdürlüğünde bulunmuş, Encümen-i Daniş'e (Osmanlı Akademisi) asil üye olarak seçilmiştir. Vezirlik de yapan Ahmet Cevdet Paşa, Osmanlının adliye ve hukuk sistemini dönemin ihtiyaçlarına göre düzenlemede önemli bir rol üstlenmiştir. 19. yüzyılın önde gelen devlet ve bilim adamlarındandır. Şiirler de yazmakla birlikte düz yazı alanında eserlerle tanınmıştır. Aynı zamanda ilk Türk romancısı Fatma Aliye Hanım'ın babasıdır.

Eserleri:

1. Mecelle	2. Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa	3. Tarih-i Cevdet
4. Maruzat	5. Kavaid-i Osmaniye	6. Belagat-ı Osmaniye

Mecelle: Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığında hukuk alanında uzman bir heyet tarafından hazırlanan Kuran'ın hükümlerinin kanun şekline sokulduğu İslam hukuku kitabıdır.

Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa: Ahmet Cevdet Paşa'nın en tanınmış eserlerindedir. Hz Âdem'den itibaren birçok peygamberin, İslam halifelerinin yanında İkinci Murad'a kadar Osmanlı padişahlarının tarihinden de bahseder.

Tarih-i Cevdet: Ahmet Cevdet Paşa'nın 1854 yılında bitirip Sultan Abdülmecit'e sunduğu eseridir. 12 cilttir. Osmanlı Devleti'nin Osman Gazi'den 1825'e kadar Osmanlı tarihini anlatan önemli bir kaynaktır.